

DVASINGUMO IR INTELEKTUALIZMO SKIRTYS

Daniilo Andrejevo kūryboje

Nežinau, kodėl šią jaudinančią protą ir širdį knygą atradau tik dabar, kai rodėsi, jog perskaičiau viską, kas mane domino dvasingumo klausimais. Prisipažinsiu, iš pradžių skaitinėčiau ją nusiteikusi skeptiškai. Kai iš knygos turinio išsirinkau vieną skyrių – jau nebegalėjau nuo jos atsitraukti. Buvau nustebinta gilių, nervų galūnes veikiančių autoriaus įžvalgų, todėl nutariau tą skyrių jums išversti (šiek tiek patrumpinusi), kad supažindinčiau su šiuo unikaliu Autoriumi, Daniilu Andrejevu (1906 11 02 Berlynas - 1959 03 30 Maskva), tikru rusų mistiku. Nežinau, ar dar kas nors stipriau yra apibūdinęs proletariato diktatūros įsigalėjimą, jos priežastis ir pasekmes žmonijai, kaip šis autorius. Kova su dvasingumu Rusijoje vyko nuožmiai ir negailestingai. Tačiau kai kurios intelektualizmo ir dvasingumo sankirtos būdingos ir Vakarams, krikščionybei. Kova su *blogio imperija* tęsiasi, o ji, agonijos apimta, gimdo naujas nužmogintų pabaisų kartas. Intelektualizmas ir dvasingumas nėra vienos kilmės reiškiniai. Juos reikia atskirti ir pažinti.

Mistikus kaip žinote, gerbiu, jų įžvalgos man įdomios ir vertingos. Daug teko skaityti visokių filosofinių traktatų apie religingumą ir dvasingumą, bet Andrejevo paralelės apie dvasingumą ir intelektualizmą yra ypatingos. Jos grįstos ne tik autoriaus jautrumu Tiesai, socialinei neteisybei, bet stebina jo išsilavinimo gilumas, turint galvoje, kad tiek mažai jam teko gyventi laisvėje. Andrejevo įžvalgas drąsiai galima laikyti pranašiškomis. Šiuolaikinis pasaulis gali pateikti daug argumentų tai temai pagrįsti.

Celestina

.....

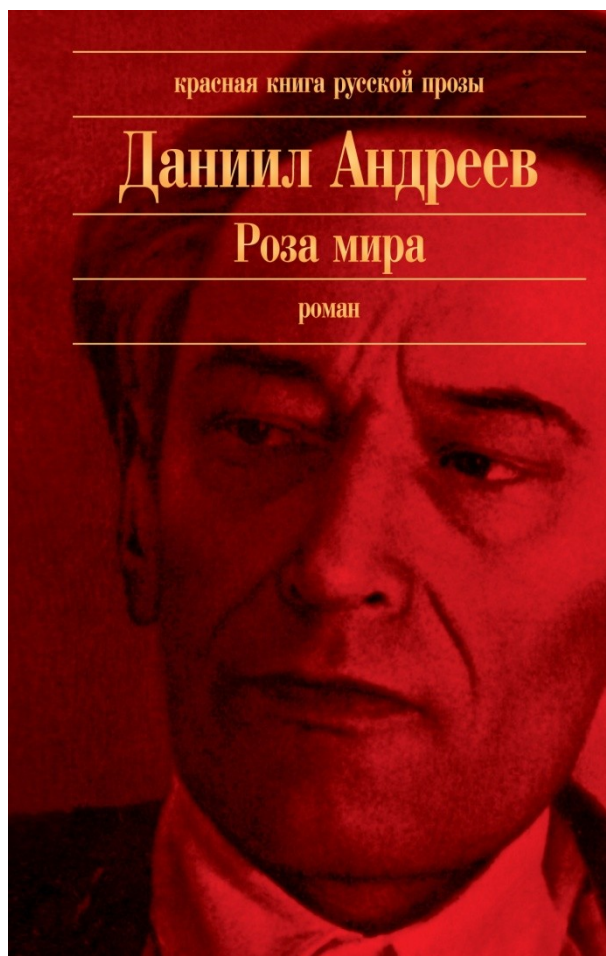
DANIIL ANDREJEV „PASAULIO ROŽĖ“

**XI KNYGA. PRAĖJUSIO AMŽIAUS METAISTORIJS
LINK**

2 SKYRIUS. KOVA SU DVASINGUMU

Yra paplitusi nuomonė, kad, neva, visuomenės materialinis skurdas tiesiogiai atsispindi jos dvasiniame skurde. Ir atvirkščiai, materialinė gausa reiškia – arba privalo reikšti – dvasinį turta.

Objektyvūs istoriniai stebėjimai šios tezės nepatvirtina. Iki vėlyvojo kapitalizmo etapo turtu džiaugėsi tam tikros privilegijuotos klasės ar grupės, o ne pati visuomenė, ir skyrėsi ne šių visuomenių vidutinis lygis, o jose esančių grupių materialinis lygis. Materialinės gausos sąvoka visai visuomenei gali būti taikoma tik vėlyvajame istorinės raidos etape. Galima kalbėti apie tokių visuomenių kaip šiuolaikinė Švedija, praėjusio amžiaus Nyderlandai ir Šveicarija gausą ir turta – bent jau tam tikrais laikotarpiais. Taip pat galima aptarti Jungtinių Valstijų turta, nors ir su tam tikrais reikšmingais pakeitimais, nes materialinio lygio skirtumai tarp įvairių gyventojų grupių šioje šalyje yra labai dideli, ir toli gražu ne visa visuomenė džiaugėsi vadinamuoju *klestėjimu*³ net ir geriausiais laikais. Kalbant apie socialistinės stovyklos šalis, jų čia neminiu, nes šie dariniai priklauso dar vėlesniam istoriniam laikotarpiui.

Man būtų labai įdomu, jei kas nors galėtų įtikinamai įrodyti, kad aukščiau išvardytos visuomenės, pasiekusios aukštą bendros materialinės gerovės lygį, tokios kaip Švedija, Olandija ir Šveicarija, taip pat demonstravo tikrą dvasinį turtingumą. Tiesa, jos prisidėjo ir prisideda prie pasaulio mokslo ir technologijų, tačiau mokslas, kaip ir technologijos, pirmiausia susiję su intelektualinėmis, o ne dvasinėmis vertybėmis. Nuo pat pradžių reikia išmokti atskirti šiuos du reiškinių rinkinius. Tam tikras mentaliteto tipas, šiandien gana paplitęs, neskiria dvasinio nuo intelektualinio. Humanitariniai mokslai, menas, socialiniai mokslai, etika, religija, fizikos-matematikos ir biologijos mokslai, net tam tikri technologijos aspektai – visa tai suplakama į vieną krūvą. Kalidasos⁴ ir Darvino, Hegelio ir Edisono, Ramakrišnos ir Alechino⁵, Stalino ir Gandžio, Dantės ir Pavlovo darbai laikomi vienos srities – „dvasinės“ kultūros – reiškiniais. Šią anomaliją būtų galima pavadinti laukine, jei ji nebūtų labai protingos išvaizdos civilizuotų žmonių klaida. Tačiau akivaizdu kaip dieną, kad čia turime dvi visiškai skirtingas reiškinių grupes: dvasinę ir intelektualinę. Beveik visos mokslo sritys, o ypač technologijos, priklauso antrajai grupei; ji taip pat apima filosofines, estetines ir moralines konstrukcijas tiek, kiek jos yra išlaisvintos nuo antgamtinių, nematerialių, transcendentinių ir dvasinių (griežtąja šio žodžio prasme) sąvokų ir patirčių. Lygiai taip pat tai apima socialinius judėjimus, politines programas, ekonominę ir socialinę veiklą, netgi meną ir grožinę literatūrą. Dvasinę sritį sudaro žmogaus apraiškos, kurios yra susijusios būtent su daugiasluoksnės egzistencijos prigimties sampratos ir įvairių gijų, jungiančių fizinę gyvenimo plotmę su anapusiniu ir dvasiniu planais, suvokimu. Tai pilnai apima religijos, spiritualistinės filosofijos, metaistorijos, magijos, aukštosios etikos sritis ir giliausius literatūros, muzikos bei erdvinio meno kūrinius.

Jei suprantame ir suvokiame šį skirtumą tarp šių dviejų reiškinių rūšių – **dvasinio ir intelektualinio**, tampa aišku, kad dvasinis turtas jokių būdu tiesiogiai nepriklauso nuo materialinio turto. Tik du kraštutiniai materialinio turto lygiai neigiamai veikia dvasinę veiklą: skurdas ir prabanga. Pirmasis verčia visą savo energiją skirti kovai už būvį; antrasis veda prie vis didėjančio turto siekimo arba prie persisotinimo, prie tuštumos, prie psichikos perpildymo „dvasiniais riebalais“. Ne Švedija, ne Olandija, ne Jungtinės Valstijos, o vargšas Tailandas, pusiau civilizuotas (žinoma, iš europietiškos perspektyvos) Ceilonas, Birma ir Kambodža, „pusiau laukinis“ Tibetas ir Nepalas, pusiau skurdi Indija – visa tai yra pavyzdžiai visuomenių, kurių gyvenimas, daug labiau nei Vakarų visuomenių, yra persmelktas meniškumo, kasdienio masių dalyvavimo kuriant

labai estetiškes vertybes, intensyvių idėjinių paieškų ir dvasinės šilumos, randamos tik šalyse, kuriose šimtmečius vyravo moralinis klimatas, puoselėjamas didžiulis dvasingumo rezervuaras. Esame įpratę sutelkti dėmesį į šių šalių ekonominį atsilikimą, į Indijos skurdą, į Tibeto neraštingumą, į Ceilono gyvenimo primityvumą, į kastų sistemos liekanas Indijoje ir teokratinio feodalizmo Tibete likučius, į šeimos sistemos netobulumus. Ir jie sąmoningai užmerkiamos akys į kitą šių šalių gyvenimo pusę: į tą pusę, kurios pastangos sukūrė ir išlaikė miestus, kurių pusė sudaryta iš stulbinančio grožio ir nušvitimo šventyklų; kurios genialumas papuošė žemės veidą nuostabia architektūra; kurios dėka šventos upės teka per šias šalis tarp krantų, vainikuotų nesuskaičiuojamais žmogaus dvasios, šviesos ir grožio troškimo paminklais. Jie pamiršta tą Indijos gyvenimo pusę, be kurios jokia tauta nebūtų galėjusi išsivaduoti iš šimtmečius trukusios vergijos nesmurtiniais metodais – etiškai gryniausiais iki šiol sukurtais metodais. **Ne intelektualizmas, o dvasingumas** sklinda iš visų Indijos ir Indomalajų metakultūros liaudies gyvenimo apraiškų: nuo nuostabių, vidinės šviesos persmelktų amatų, nuo liaudies meno, nuo „masinio žmogaus“ požiūrio į gyvenimo ir mirties problemas, nuo misterijų ir herojiškų epų, kurie visą naktį atliekami apgailėtinoje aikštėje bet kuriame, net ir labiausiai apleistame kaime, ir nuo neseniai pavergtų žmonių nuolankumo, kuris mus stebina, ir nuo nereikšmingo nusikalstamumo procento, ypač lyginant su Amerika ir Rusija, ir nuo labai moralių veikimo programų, kurias priima masių valdančioji partija, ir net, pavyzdžiui, iš Indijos visuomenėje vyraujančių moterų tipų, kuriuos taip ryškiai pavaizdavo Rabindranath Tagore ir Prem Čandas.

Dvasingumo sąvokos pakeitimas intelektualizmo sąvoka, išsaugant terminą „dvasingas“, yra taip plačiai paplitęs Rusijoje ir net Vakaruose, kad jo prasmė ir tikslas tampa visiškai aiškūs. Jo prasmė ir tikslas slypi tame pačiame siekyje perkeisti žmogaus psichiką iš aukštesniųjų vertybių srities į utilitarinių vertybių sritį. Šis noras ir jo efektyvus įgyvendinimas sudaro vieną svarbiausių kultūrinio-istorinio proceso etapo, kurį išgyvename, aspektų. Tai, žinoma, susiję tiek su tolimo socialinio idealo silpninimu, kaip jau minėjau, tiek su pastangomis tai daryti palaipsniui, slapta, kad visuomenė, pamažu silpnėdama ir degeneruodama, nepastebėtų susidarančio vakuomo, nepastebėtų, kaip jos brangiausios vertybės yra atimamos ir pakeičiamos kitomis, žemesnėmis.

Materialinis turtas pats savaime yra besąlyginė vertybė. Tai natūralus, vertas žmogaus egzistencijos lygmuo. Jis vertingas, nes yra pats išorinės gerovės šarvas,

leidžiantis sielos sėkloms ramiai bręsti ir duoti vaisių. Tačiau skelbti materialinę gerovę ir išorinį gamtos jėgų užkariavimą vardan žmonijos materialinės gausos pagrindine ir aukščiausia vertybe, organizuotos masinės kovos visame pasaulyje tikslu, socialinio vystymosi idealu, dėl kurio reikia paaukoti ištisas kartas ir viską, kas susiję su dvasinėmis vertybėmis, – tai arba tragiška klaida, arba pusiau sąmoninga apgaulė.

Vis dėlto būtent ši **melaginga idėja**, kartais garsiai skelbiama, kartais ne iki galo išsakyta, bet visada esanti mūsų amžiaus revoliucinių idėjų komplekse, lemia tiek idealų, vainikuojančių šį kompleksą, pobūdį, tiek jo priimtą metodologiją.

Trumpumo dėlei tą išsamią socialinę-politinę ir filosofinę doktriną, kuri buvo sukurta praėjusio amžiaus viduryje Vakaruose ir palaipsniui tapo hegemoniška pažangos, revoliucinio mąstymo sričiai, čia vadinsime „**Doktrina**“. Nesunku įsivaizduoti, kad ši doktrina, genetiškai glaudžiai susijusi su ankstesniais Vakarų filosofinės ir mokslinės minties ryšiais, net su krikščionybe, buvo sukurta aktyviai padedant toms jėgoms, kurios rūpinosi galingo mokslo, kuris turėjo tapti pirmaujančiu žmonijoje, kūrimu, bet kuris veda ideologinių ir socialinių pokyčių laiptais į socialinę, kultūrinę, psichologinę ir techninę būseną, iš kurios lieka tik trumpas šuolis į absoliučią, individualią tironiją. Jei priimtume tokią prielaidą, kaip dėmesio spindulys, kurio pagalba esame įpratę apmąstyti kultūros ir istorijos reiškinius, netikėtai staigiai pasikeis; į šešėlius bus nustumti tokie aiškūs iki šiol reiškiniai ir, priešingai, iš tamsos iškils reiškiniai, kurių anksčiau arba neįtarėme, arba į kuriuos nekreipėme dėmesio. Kaip geležis užsispyręs, nenorintis nė per pėdą pasiduoti, tiesiogine prasme putojantis iš burnos materializmas; deganti iki beprotybės neapykanta viskam, kas galėjo būti įtariamas religingumu, misticizmu ar idealizmu; visiškas dvasinių vertybių atmetimas, prilyginant jas antikos reliktais ir teigiant tik materialinę ir intelektualinę vertybių seriją; materialinės gausos idėjos iškėlimas į pirmą planą; bet kokių priemonių, jei jos prisideda prie šio tikslo pasiekimo, laiminimas; proletariato diktatūros paskelbimas, po kurios proletariatas pakeistas viena partija, o vėliau partija pakeista vieninteliu lyderiu; griežto būtinumo pajungimas visoms kitoms visuomenės klasėms, po kurio sektų bet kokių trukdančių klasių fizinis sunaikinimas; griežta valstybės kontrolė, tai yra, išimtinė partijos valdžia, visai ideologinei ir kultūrinei visuomenės gamybai; milžiniško vaidmens priskirimas technologijoms, mašinoms, pramonei, automatizavimui – gamybos procesų, socialinių santykių ir pačios psichikos automatizavimui – visa tai ir daug daugiau, žvelgiant iš naujos perspektyvos,

įgauna naują ir gana grėsmingą prasmę. Labai simptomiška, kad ta pati Doktrina, kuri išsikovojo kelią į viešumą išsivadavimo šūkių ir tiradų apie laisvę dėka, savo dominavimo erą pradėjo paleidusi liaudies atstovų susirinkimą, kurio rinkimuose ji pati dalyvavo, veltui tikėdamasi užsitikrinti daugumą. Iškart po to buvo uždrausta visų kitų partijų ir politinių organizacijų veikla bei sunaikintos visos spaudos institucijos, išskyrus savas.

Žvelgiant iš čia aprašytos metaistorijos perspektyvos, svarbu atsižvelgti į tokius reiškinius kaip **mokslas, technologijos ir industrializacija**.

Žmonės – ne tik jų fiziniai kūnai, bet ir visas sudėtingas, nevienalytis jų būties konglomeratas – apdovanoti potencialais, kurių vystymas be galo išplėstų mūsų materialinės aplinkos naudojimą ir visiškai pakeistų santykį tarp žmonių ir erdvės, žmonių ir laiko, žmonių ir gamtos, žmonių ir kitų egzistencijos sluoksnių./.../

Senovės magija šiuo keliu toli nepasistūmėjo būtent todėl, kad nepakankamai įvertino magijos praktikos ir etikos ryšį. Šios veiklos pajungimas savanaudiškiems motyvams daugeliu atvejų reiškia progreso stabdymą, o kartais ir tęsimą, tačiau tik praktikos demonizavimo kaina su visomis iš to kylančiomis krašutinėmis pasekmėmis.

Vėlesniais kultūriniais ir istoriniais etapais, labai išsivysčiusių religijų laukuose, daugelis judėjimų ir mokyklų vienaip ar kitaip palietė šį klausimą: ir pitagorizmas, ir kabala, ir Rytų krikščionių vienuolystė, ir daoizmo bei lamaizmo vienuolystė. Atrodo, kad Indijos jogai sąmoningiausiai siekė tikslo išvystyti būtent šiuos potencialus savyje. Ryšys tarp tokio darbo ir asmeninės etikos jiems jau buvo visiškai aiškus. Tačiau daugelio universalių žmogaus poreikių atsisakymas ir griežta savikontrolė, kurios reikalauja joga, trukdė plačiosioms masėms dalyvauti šiame judėjime. Tačiau labai abejotina, ar kraštutinis asketizmas yra tikrai būtinas šių potencialų atskleidimui, nepriklausomai nuo epochos ir kultūros. Šiuolaikinės sąlygos greičiausiai diktuočių ne kankinantį kūno marinimą, kurį rodė Isako Sirino⁶ laikų vienuoliai ar Indijos atsiskyrėliai, o labiau atpalaiduojančias praktikas, artimesnes žemiško teisumo sampratai arba, pavyzdžiui, pietinių budistų bendruomenių kasdienio gyvenimo praktikas – griežtas ir tyras, bet atmetančias kūno marinimą.

/.../Senovės metakultūrose, įskaitant Bizantiją, visuomenė dar nebuvo galutinai apsisprendusi tarp šio vystymosi kelio (dvasinio – C.) ir kito – tokio, kurį

trumpumo dėlei būtų galima pavadinti **moksliniu ir technologiniu**. Tiesa, senovės Romos imperijos panorama atskleidžia ženklų, kad senovės socialinės sąmonės požiūriu iš pirmojo vystymosi tipo idėjų beveik nieko neliko; jos tapo ezoterinių ir pusiau ezoterinių visuomenių, mistinių kultų ir tam tikrų kunigų rato privilegija. Tačiau Senovės Romos, Bizantijos ir net Vakarų viduramžių socialinės ir ekonominės sąlygos dar nebuvo palankios visuomenei sparčiau judėti antruoju keliu. Lūžio tašku reikėtų laikyti maždaug XV amžių – erą nuo parako ir spausdinimo išradimo iki Amerikos ir Indijos atradimo, kuris vedė link milžiniškų ekonominių ir psichologinių pokyčių.

Nuo XVII amžiaus pradžios tapo akivaizdu, kad vyrauja antrojo vystymosi kelio tendencija, o pirmojo kelio (dvasinio – C.) potencialas sparčiai nyksta.

Antrajam vystymosi keliui būdingi keli bruožai. Pirma, staiga ir visiškai nutrūksta ryšys tarp mokslo – tai yra, supančio pasaulio pažinimo – ir bet kokio dvasingumo. Dvasingumas galiausiai nustumiamas į teologijos, kulto, mistinės filosofijos ir meno sritį – tai yra į sritį, į kurią mokslas nekreipia dėmesio, tik daug vėliau pradėjo ją tyrinėti iš savo mokslinės pozicijos. Antra, pažinimo metodologija susiaurinama iki skrupulingo empirizmo ir grynai racionalių empiriškai gautos medžiagos apibendrinimų. Trečia, mokslinė veikla kaip tokia yra visiškai išlaisvinama iš bet kokio ryšio su praktine etika: motyvų savanaudiškumas ar nesavanaudiškumas, mokslininko sugedimas ar dorybė nebeturi jokios įtakos jo studijų vaisingumui. Žinoma, klaidingai nukreiptos mokslinės ar techninės veiklos, pavyzdžiui, karinių išradimų, karinės pasekmės kiekvienas žmogus turi patirti pomirtiniame gyvenime; tačiau šios pasekmės gerokai viršija jo gyvenimo ribas. Ir ketvirta, mokslas iš principo tampa atviras kiekvienam, turinčiam atkaklumo ir kruopštumo. **Galutinis dvasinės ir intelektualinės sričių plyšys tampa nepajudinama realybe.**

Kaip turėtume vertinti – iš metaistorinės perspektyvos – šį Vakarų žmonijos pasirinktą kelią, kuris vėliau nulėmė intelektualinės veiklos kryptį ir kitose metakultūrose? **Jei Kristaus misija nebūtų buvusi nutraukta, žmonija būtų gavusi galingą postūmį judėti dvasiniu keliu.** Tuomet būtų atrasti ir pritaikyti tie metodai, kurie būtų leidę šiuo keliu patraukti mases žmonių, o ne tuos vienetus, kurie juo traukia Indijoje ir budizmo šalyse; šių kartų pasiekimai būtų buvę nepalyginamai didesni, akivaizdūs visiems. Tai panašu į skirtumą tarp mokslo pasiekimų apimties senovėje, kai šia kryptimi dirbo tik nedaugelis, ir mokslo pasiekimų apimties šiandien, kai šia veikla užsiima milijonai. **Tas, kas**

nutraukė Kristaus gyvenimą pačioje jo pradžioje, po to tęsė savo giliai tikslingą, šėtoniškai protingą veiklą. Ir, žinoma, jis dėjo daug pastangų, kad užgniaužtų visą dvasinį augimą ir skatintų sprogstamąjį mokslinės ir technologinės minties augimą. Kodėl jis siekė pirmojo, yra savaime suprantama; pastarojo jam reikėjo, nes be aukščiausių technologinių pasiekimų žmonijos suvienijimas į monolitą būtų neįsivaizduojamas, o be šio suvienijimo neįmanomas visuotinės tironijos – vienintelės tironijos, vertos *absoliučios* įvardijimo – įkūrimas.

Tačiau žmonijos suvienijimas yra tikslas, tiksliau, būtinas etapas kelyje į galutinį tikslą – ne tik demoniškiems principams. **Žmonijos suvienijimas yra etapas siekiant galutinio tikslo ir Apvaizdos principams. Kol suvienijimas nebus pasiektas, žmoniją kankins karai ir revoliucijos – karai, kurie taps vis labiau griauinantys; ateis diena, kai jų griaunamasis poveikis taps grėsme visai organinei gyvybei Žemės paviršiuje.** Be visuotinio suvienijimo, tiek politinio, tiek socialinio, nėra jokio būdo užkirsti kelią šiai grėsmei. Ir kadangi žmonija jau seniai, nors ir nesąmoningai, pasirinko mokslinį ir technologinį vystymosi kelią, ir kadangi neįmanoma greitai pakeisti bendro mąstymo dvasinio kelio link, Apvaizdos jėgos savo ruožtu yra priverstos spartinti žmonijos pažangą moksliniu ir technologiniu keliu. Tokia yra metaistorinė dialektika. **Šviesos Jėgos rūpinasi tik mokslinės minties kreipimu, kiek tai nuo jų priklauso, keliais, kurie kelia mažiausią grėsmę atradimams ir išradimams, pražūtingiems visai žmonijai. Mokslininkų sąmonė ir valia yra lygiai taip pat Šviesos ir Tamsos mūšio laukas, kaip ir visa kita Šadanakare.** Ir nors įkvėpti Einšteino, Planko ir Kiuri protai, atlikę savo grandiozinių atradimų žygdarbius, buvo nušviesti ir įkvėpti demono, o šešiavamzdžių minosvaidžių, termobranduolinių bombų, pasiklausymo įrenginių ir tarpžemyninių raketų išradėjų protus jų pastangose nukreipė nematomi mūsų amžinojo Priešo tarnai.

Tačiau, ir be griaujamųjų karo jėgų dauginimosi, technologijų vystymasis žmonijai turėjo nepaprastai svarbią ir prieštarinę reikšmę.

Technologija skiriasi nuo visų kitų dvasinių ir intelektualinių reiškinių, net nuo grynojo mokslo, kurį daugiausia skatina žinių troškimas, vienu dalyku: ji negali nebūti visiškai utilitarinė. **Psichika žmonių, kurie kasdien dirba su technika, dėl jų ir joms, psichika yra išmokyta į viską pasaulyje žiūrėti praktinio naudingumo kriterijumi. Jei žmogus pats nesugebės atpažinti šios grėsmės, jei tvirtai neapribos tos savo gyvenimo ir veiklos sferos, kurioje karaliauja**

technologijos, nuo kitų jo gyvenimo ir sielos sferų, jis taps dvasiškai luošas, dvasiškai bejėgis, dvasiškai aklas. Nėra geresnio būdo užgesinti savyje bet kokią dvasingumo blyksnį; nėra patikimesnio kelio išvaduoti psichiką nuo meno supratimo, nuo meilės gamtai, nuo potraukio religijai, nuo ilgesio pasaulio harmonijai, nuo meilės troškulio. Mūsų eroje technologinė plėtra yra neišvengiama, nenumaldoma ir pateisinama, nes be jos neįmanomas nei žmonijos suvienijimas, nei visuotinio, žmogaus verto materialaus standarto sukūrimas. **Tačiau vargas tiems, kurie leido technologijoms valdyti savo sielas.**⁹

Griežtai logiška, persmelkta geležine istorine logika buvo ta aplinkybė, kad Doktrina pirmiausia apeliavo į proletariatą ir būtent proletariatą iš anksto pasirinko kaip būsimą hegemoninę klasę. Anuomet dar buvo galima suklaidinti žmones apeliuojant į teisingumo ir gailesčio jausmą, šaukiant, kad proletariatas vis dar kuria *tik* materialines vertybes, nes yra beteisis, engiamas, ujamas, vargšas, našlaitis ir nuogas. Naivūs entuziastai tikėjo, kad, išlaisvinta iš išnaudojimo ir atėjusi į valdžią, ši klasė sukurs tokias didingas vertybes, prieš kurias nublanks visi praeities šedevrai. Ir kas nutiko?

Feodalinė aristokratija išnaudojo liaudį, tačiau šios klasės sukurtų kultūros lobių kiekį neįmanomas apskaičiuoti ir įvertinti. Žyniai ir dvasininkai, ką dabar žino net kūdikis, naudojosi masių neišmanymu, tačiau jie kūrė ne tik religines sąvokas ir kultus; jie kūrė amžinus architektūros, tapybos, poezijos, muzikos, filosofijos ir kilnių moralinių vertybių paminklus. Buržuazija kalta dėl visų mirtinų nuodėmių, tačiau šios klasės kultūrinis kūrybiškumas sudaro bene didžiausią dalį to, kas dabar vadinama kultūros paveldu. Valstiečiai liko socialinių laiptų apačioje, tačiau jie taip pat kūrė dainas ir pasakas, papuošalus ir legendas, meno amatus ir folklorą.

O darbininkų klasė? Aš gyvenu šalyje, kurioje darbininkų klasė penkis dešimtmečius išlieka hegemonu. Ką ji sukūrė, apart tų pačių senų materialinių vertybių ir visokių techninių bei pramoninių patobulinimų? Kai kas gali paklausti: o kaip visa darbininkų inteligentija, tai yra tie, kurie kilę iš darbininkų klasės ir tapo inžinieriais, ekonomistais, teisininkais, mokslininkais ir rašytojais? Tačiau tai ne darbininkų klasė: tai tie, kurie ją peraugo, kurie daugiau neturi ką veikti šioje aplinkoje ir kuriuos nuo jos amžiams skiria jų darbo pobūdis, interesų spektras ir materialinės gyvenimo sąlygos. **Vienuolis, tapęs freskas bažnyčioje, liko vienuoliu; žemvaldis, rašęs romanus, eilėraščius ir paveikslus savo dvare ar miesto name, liko žemvaldžiu; buržua, laisvalaikį skyręs menui ir**

mokslui arba užsiėmęs meno mecenavimu, liko buržuas; o valstietis, kūręs epus ar tapęs indus, liko savo klasės nariu. Tačiau darbininkas, tapęs intelektualu, nustoja būti darbininku. Ir tai, ką sukūrė ši inteligentija, nereikia to pamiršti, kai kalbame apie tai, ką sukūrė ši klasė kaip tokia.

Darbininkų klasės dvasinė produkcija – griežtąja šio žodžio prasme – iš viso neegzistuoja; jos intelektualinė produkcija yra nereikšminga. Darbininkų klasė nėra žmonijos karūna, o jos tragedija, jos memento mori*, grėsmingas priminimas, kad milijonai žmonių, potencialiai niekuo nesiskiriančių nuo likusios pilnai funkcionuojančios visuomenės dalies, yra tos visuomenės pasmerkti dvasinei kastracijai, kultūriniam išsigimimui, kurį sušvelnina tik tai, kad šie nelaimingieji dažniausiai nesupranta visos savo padėties siaubo. Praradę ryšį su Motina Žeme ir už tai negavę atlygio, susipažinę su pasaulio kultūra, protiškai suluošinti nuolatinio žaidimo su mašinomis, estetiškai svyruojantys tarp pramoninio kraštovaizdžio grožio ir dainelių bei vulgarių oleografijų, šie žmonės tampa svaiginančio nuobodulio aukomis, kai tik lieka vieni su savimi. Jie bijo tylos kaip ugnies, nes tyla sujungia juos su savo dvasine tuštuma. Jiems gamta mirusi, filosofija mirtinai nuobodi, menas ir literatūra jiems prieinami tik pačiomis žemiausiomis formomis, religija jiems žadina tik arogantišką pašaipą neišmanėliams, ir tik mokslas sukelia instinktyvios pagarbos jausmą, kaip kažkas neabejotinai aukštesnio už juos pačius. Jų pramogos – kortos, degtinė, domino, sportas, primityvus flirtas ir kinas. Ir tegul niekas nesako, kad aš šmeižiu šiuos žmones: jie per ilgai buvo smilkomi smilkalais, juos sugadino demagoginio meilikavimo ir melo srautai; ateina laikas, kai prieš juos bus pastatyti jų pačių, nepagražinti portretai.

Natūralu ir logiška, kad būtent ši žmogaus darinį Doktrina pastatė ant pjedestalo; iš jo kuriami autokratinės partijos kadrai; būtent tai žmonijos akivaizdoje iškeliamas kaip tariamai vertingiausias iš žmonijos sluoksnių, kaip modelis, kuriuo visi kiti turi sekti kiek įmanoma geriau.

Industrializacijos – vienos svarbiausių valstybės priemonių 1920–1930 m. – reikšmė jokių būdu neapsiriboja tuo, kad ši priemonė sustiprino šalies gynybinius pajėgumus ir kartu, nors ir sraigės greičiu, pakėlė jos materialinį lygį.

Industrializacijos reikšmė taip pat slypi tame, kad ji smarkiai sutrikdė valstiečių ir inteligentijos psichologiją, priversdama Rusiją, kaip pasakė vienas užsienio žurnalistas, „mąstyti mašinomis“ ir paskleisdama visuomenėje psichologinį režimą, kuris anksčiau buvo būdingas darbininkų klasei: psichologinį režimą,

kuriame viskas vertinama pagal praktinio naudingumo standartą, kur kiekvienas jaučiasi kaip sraigtelis milžiniškoje mašinoje ir laiko tai norma; režimą, kuriame menas išsigimsta, literatūra tampa valstybine prostitute, religija miršta, kultūros paveldas trivializuojamas, o etika – menkinama: psichologinį dvasinio deficito režimą.

Kultūros paveldas išlieka vieninteliu kanalu, per kurį dvasingumas vis dar skverbiasi į žmonių sąmonę. Ir verta prisiminti, kad pirmaisiais metais po Didžiosios revoliucijos, kai žmonės vis dar tikėjo neišvengiamos revoliucijos miražu visame pasaulyje, Rusijos kultūroje siautėjo srovė, reikalavusi visos praeities kultūros atidavimo į archyvus. Vienas iš Doktrinos ideologų Majakovskis tik daug vėliau padarė išvadą, kad Puškino kūryba nėra tokia jau bloga; iš pradžių jis, kaip ir kiti, reikalavo, kad Puškinas būtų išmestas už borto iš modernybės laivo. Puškinas, žinoma, buvo suprantamas kaip savotiškas klasikos įkūnijimas apskritai. Talentingiausia to meto teatro figūra Mejerholdas, apversdamas klasiką aukštyrų kojomis, puoselėjo tą urbanistinę, konstruktyvistinę, nuogą, schematišką stilių, primenantį masinius spektaklius „Drukkarg“⁷ stiliumi. Dar ryškesnis buvo igv⁸ architektūros stiliaus atspindys konstruktyviajame tų pastatų stiliuje, kurie iškilo Rusijos miestuose 1920-aisiais ir 1930-ųjų pradžioje: be jokių ornamentų, jie buvo kubų, rombų ir gretasienių – plikų geometrinių formų – deriniai, aiškiai nepaisydami lenktos linijos. Reikėjo intensyvios Fongarandos involiucijos, kad būtų sustabdytas tolesnis architektūros silpnėjimas arba, dar geriau, „igvizavimas“ (ing – verčiama kaip ateiviai, kaip tai kas antžmogiška, nebežmogiška. Tačiau XX amžiaus architektūroje antižmogiško skonio ir stilių įtaka buvo jaučiama toli už Rusijos ribų: konstruktyvizmas Vakaruose pasirodė esąs dar atsparesnis nei čia, vis dar darkydamas gražius Prancūzijos, Anglijos ir Vokietijos miestus savo gelžbetonio niekšybėmis. Tai nestebina: demoniškų principų involiucija yra pasaulinė, ir jei tam tikrais istorijos momentais Rusija buvo pagrindinė žmonijos atramos vieta, o Drukkargo veidas ėmė ryškėti, likusi žmonijos dalis neliko be demonų dėmesio, **todėl jei Rusija prarastų kontrolę, atsirastų vieta ir pamatas, ant kurio būtų galima toliau statyti būsimos satanokratijos pamatus.** Štai kodėl šiaurės vakarų metakultūros šrastras, Mudgabr, vis labiau matomas Vakarų Europos ir Amerikos miestuose.

Strateginis kursas, kurį valstybė pasirinko nuo pat revoliucijos pradžios religijos atžvilgiu, žinoma, buvo giliai logiškas. Tačiau taktika turėjo būti įvairi priklausomai nuo situacijos ir budrumo tų, kurie tuo metu vadovavo šiam kursui.

Doktrina dar nebuvo užėmusi valdžios, kai didysis žmogiškasis instrumentas Trečiasis Žrugras (Karlas Marksas - Celestina) paskelbė, kad religija yra liaudies opiumas. Iš pradžių, siekiant susilpninti Stačiatikių Bažnyčią, kuri taip ilgai dominavo plačių Rusijos masių, ypač valstiečių, protuose, buvo bandoma pakirsti stačiatikių monolitą, toleruojant visokias sekas. Tačiau netrukus paaiškėjo, kad tokios paliatyviosios priemonės negali pakirsti Bažnyčios ir, priešingai, pradeda plisti religinio tyrimo dvasia. Todėl sekta patyrė tokius pačius persekiojimus kaip ir Bažnyčia. Jų likimą ištiko religinės, filosofinės ir mistinės organizacijos bei grupės, klestėjusios tarp inteligentijos: antroposofinės ir teosofinės ložės, okultiniai ratai, Religinė-filosofinė draugija ir įvairiausi religiniai ordinaai. Antireliginių organizacijų, ypač „ateistinės“ draugijos, veikla išsiplėtė į klubus, paskaitų sales, scenas, pakylas, sakyklas, spaudą, teatrą ir kiną, net į miestų ir kaimų aikštes. Per bažnytines šventes bažnyčias supo būriai jaunimo, besimėgaujancio įvairiomis šventvagystės formomis, ir klouniškos procesijos, kuriose komjaunimo nariai vaizdavo putojančius kunigus su kreivomis mitromis ir buteliais rankose; šie juokdariai judėjo gatvėmis lygiagrečiai tikinčiųjų procesijai. Šmaikštumo stoka, estetiškas sterilumas ir neįveikiamas vulgarumo stigma, persmelkianti šiuos veiksmus, mažai prisidėjo prie jų sėkmės. Jų sąmojo stoką teko kompensuoti trijų pirštų švilpimu, prastai surepetuoto juoko protruškiais, fejerverkais, raketomis ir dažnai tiesiog chuliganizmu.

Netrukus paaiškėjo, kad net ir šie metodai buvo bejėgiai atitraukti nuo religijos bent kiek dvasinio opiumo mėgėjų. Priešingai: bažnyčios buvo perpildytos kaip niekada anksčiau iki revoliucijos. Kai 1925 m., būdamas namų arešte, mirė patriarchas Tichonas, jo laidotuvės sulaukė tokios milijoninės demonstracijos, kad nustelbė visas vyriausybės ir partijos įkvėptas masines sielvarto išraiškas, kurios maskviečius užklupo praėjusiais metais per pirmojo vadovo laidotuves, tiksliau, mumifikaciją. Po to taktika pasikeitė, Bažnyčia buvo susiskaldžiusi iš vidaus. Velionio patriarcho įpėdinis paskelbė plataus masto pareiškimą, kad nuo šiol bedieviškos valstybės džiaugsmas yra mūsų džiaugsmas, o jos skausmai – mūsų skausmai. Viršydamas savo įgaliojimus, aukščiausias Rusijos bažnyčios hierarchas įtraukė Didžiosios litanijos tekstą – maldą už „valdančius“ ir už jų įamžinimą „visame pamaldume ir tyrume“. **Labai tikėtina, kad subjektyvūs motyvai, vadovavę aukščiausiajai hierarchijai priimant šį sprendimą, susivedė į mintį, kad bent jau tokiu būdu būtų geriau išgelbėti Bažnyčią nuo visiško fizinio sunaikinimo, bent jau šiais būdais užtikrinti žmonėms jos**

pagrindinių funkcijų – krikšto, išpažinties ir Eucharistijos sakramentų – įvykdymą. Tačiau vienaip ar kitaip, tai žymėjo Bažnyčios politinio kurso pradžią, kuris netrukus pavers ją **paklusnia antireliginės vyriausybės verge.** Natūralu, kad toks įvykių posūkis sukėlė aštrų dvasininkų ir pasauliečių susiskaldymą. Dauguma kunigų arba griežtai atsisakė, arba vengė minėti valdžią pamaldų metu. Diversantams grėsė bausmės – tačiau ne iš Bažnyčios pusės. **Per tūkstantį gyvavimo metų Rusijos Bažnyčia tarp savo šventųjų turėjo vos keliolika kankinių už tikėjimą. Dabar šis trūkumas buvo gausiai papildytas. Tūkstančiai kunigų ir pasauliečių žuvo kalėjimuose ir darbo stovyklose.** Bažnyčios buvo uždaromos ir griauamos arba paverčiamos sandėliais, dirbtuvėmis ar bendrabučiais. Niokojantis simumas net tas bažnyčias ir vienuolynus, kurie visame pasaulyje garsėjo kaip unikalūs meno paminklai, pavertė griuvėsiais. Varpai, kurie šimtmečius riedėjo per Rusijos miestus ir laukus blagovesto bangomis, suskambo paskutinį kartą ir, buvo išmesti iš sudaužytų varpinių, buvo siunčiami kaip metalo laužas lydymui. Iki XX a. 4-ojo dešimtmečio vidurio Maskvoje iš 600 veikiančių cerkvių tebuvo likę vos 40, o Kijeve, pavyzdžiui, buvo atidaryta tik viena katedra. Stačiatikių bažnyčios likimas ištiko ir visus kitus tikėjimus.

Tuo metu tai, kas turėjo pakeisti bažnyčią kaip sielų vadovą, gyvenimo mokytoją ir masinę organizaciją, jau seniai buvo pastatyta, surinkta ir nubalinta. Ši kvazibažnyčia iš savo pirmtako perėmė ir pirmąjį dogmatinį tvirtumą, ir būdingą centralizacijos bei demokratijos derinį, ir griežto vidinio pavaldumo sistemą, ir pretenzijas būti vieninteliu tiesos rodikliu. Jie netgi bandė imituoti bažnyčioje slypinčią dvasinę šilumą. **Partijos ideologinę ir struktūrinę vienybę saugojo tos pačios negailestingos priemonės, kuriomis krikščionių bažnyčia kadaise, savo formavimosi amžiais, saugojo savo vienybę, žiauriai kovodama su bet kokia erezija.** O nusižengusio nario pašalinimas iš kvazibažnyčios glėbio tapo tokia pat baisia bausme ir nelaimingųjų buvo suvokiamas taip pat tragiškai, kaip viduramžiais buvo suvokiamas ekskomunikavimas iš bažnyčios.

Po truputį **kvazibažnyčia sukūrė kvazikultą.** Vietoj apgailėtinų, improvizuotų antireliginių maskaradų per bažnyčios šventes, dabar daugiausia dėmesio buvo skiriama grandiozinių masinių procesijų, paradų ir pompastiškų ceremonijų organizavimui revoliucinių švenčių metu, choriniams partijos kvazi-psalmių ir kvazi-akatistų atlikimams bei kvazi-relikvijų, kurios ilsėtusi kvazi-bažnyčioje prie Kremliaus sienų, pagerbimui.

Ekonominės ir neekonominės prievartos būdu viskas buvo paversta kvazi-bažnyčios tarnystei – nuo grožinės literatūros iki cirko, nuo pagrindinių teatrų scenų iki restoranų scenų. Šios sistemos pagrindu tapo švietimas – tai yra, švietimo, auklėjimo ir mokslo įstaigų pakopos, nuo darželių iki SSRS mokslų akademijos.

Kokį žmogų ugdė ši visa apimanti pedagoginė sistema? Koks buvo jos idealas?

Ji ugdė tame subjekte *drąsą*, nes valstybei šios drąsos reikėjo kovojant su savo priešais ir artėjančiuose mūšiuose dėl pasaulinės valdžios. Buvo *ugdoma valia*, bet valia, paklusni valstybei ir kvazi-bažnyčiai bei tvirtai įgyvendinanti jų – ir tik jų – nurodymus. Buvo puoselėjamas *draugystės jausmas*, bet draugystė tik su tais, kurie nuosekliai ir tvirtai gynė šios valstybės ir šios kvazi-bažnyčios reikalą. Buvo ugdomas *teisingumas ir sąžiningumas*, bet ypatingas sąžiningumas: toks, kuris nedvejodamas išduotų bičiulį, draugą, tėvą, kad išduotų bet kokią jiems patikėtą paslaptį, jei ji prieštarauja valstybės interesams ir kvazi-bažnyčios diktatui, net ir detalėse. Buvo puoselėjamas *kūrybiškas požiūris į darbą* – visa tai vardan darbo procesų efektyvumo tos pačios kvazi-bažnyčios ir valstybės interesų. Buvo skatinamas *žinių troškimas*, tačiau jis nukreipiamas griežtai apibrėžtu keliu: keliu, kuris užtikrino technologinę pažangą ir specifinės ideologijos formavimąsi. **Visa tai buvo persmelkta kruopščiai puoselėjamos, auginamos, maitinamos, laistomos ir kurstomos prieš neapykantos, kad kiekvienas, mąstantis kitaip nei kvazibažnyčia, buvo laikomas priešu.**

Rezultatas gimė išsivysčiusi, energinga, linksma, tikslo siekianti, stiprios valios asmenybė, savaip sąžininga, savaip idėjiška, iki negailestingumo žiauri, dvasiškai siaura, religiškai neišmani, niekšybę dažnai painiojanti su didvyriškumu, o nežmoniškumą – drąsa ir didvyriškumu. Buvo sukurtas visiškas savimi patiktinčio fanatiko tipas, įsivaizduojantis, kad jo valstybė yra geriausia iš visų pasaulio valstybių, jo žmonės – talentingiausi iš visų tautų, jo kvazibažnyčia – absoliučios tiesos skrynia, jo ideologija – nepriekaištingai teisinga, jo vadovas neklystantis ne tik *ex cathedra*¹⁰, bet ir kiekvienu savo gyvenimo momentu, o visa kita – skudurai, istorinės šiukšlės, tik trukdančios gyvenimui ir pasmerktos negailestingam sunaikinimui.

Tačiau kad ir kokią stiprią poziciją kovoje dėl žmonių sielų užėmė Doktrina, šių sielų viduje, vos matomoje plika akimi ir dažnai nesuvokiamoje pačių žmonių protams, **toliau vyko kova tarp apvaizdos principo ir tų, kurie siekė jį**

sunaikinti. Kasdieniame gyvenime, buityje, šeimose, draugystėje, meilėje, slaptuose žmogaus širdies judesiuose, miglotoje melancholijoje, nepasotinamose abejonėse, kurios savaime kyla iš sąžinės gelmių, bendrystėje su gamta, grožio srautuose, tekančiuose į sielą iš didžiųjų praeities laikų darbų, vyko akivaizdus nenugalimas dvasios pasipriešinimas.

Kova su dvasingumu pasiekė tokį etapą mūsų amžiaus ketvirtajame dešimtmetyje, kai šeštadalyje pasaulio galutinai ir aiškiai išryškėjo milžiniška siaubingo žmogaus figūra, seniai numatyta ir išpranašauta didžiųjų Rusijos pranašų.

.....

DANIILAS ANDREJEVAS

Keletas biografijos štrichų ir apie knygą

„PASAULIO ROŽĖ“ – „KEISČIAUSIA XX AMŽIAUS KNYGA.

Andrejev Daniil (rus. Даниил Андреев, Daniilas Andrėjevas) 1906 11 02 Berlynas 1959 03 30 Maskva, rusų rašytojas, filosofas. Rašytojo Leonido Andrejevo sūnus. Parašė eilėraščių, romaną *Nakties klajūnai* (*Stranniki noči*). 1947 metais sovietų saugumo areštuotas, nuteistas 25 metus kalėti. 1957 metais iš kalėjimo paleistas, vėliau reabilituotas.

Svarbiausias kūrinys – transcendentine pasaulėjauta paremtas filosofijos veikalas *Pasaulio Rožė* (*Roza Mira* 1989, parašytas kalėjime). Jame daroma išvada, kad žmonės, pažeisdami Visatos harmonijos dėsnius, stumia pasaulį į pražūtį. Išgelbėti jį gali dvasingumo suklestėjimas ir šviesiųjų jėgų susitelkimas į sinklitą (simbolis – rožė, jos žiedlapiai – pasaulio valstybės, tautos ir religijos).

Daniilas Andrejevas išgyveno ir laimingą, ir tragišką likimą. Jo motina mirė jam gimus, o Daniilą užaugino giminaičiai Dobrovai, viena žymiausių Maskvos intelektualų šeimų. Baigęs Aukštuosius literatūros kursus („neproletarinio“ rašytojo sūnus nebuvo priimtas į universitetą), jis dirbo šrifto dizaineriu ir naktimis rašė poeziją. Andrejevo „karo“ keliai vedė į Ladogą, Leningradą, Šliselburgą ir Siniaviną.* Jis buvo suimtas 1947 m. ir nuteistas dešimčiai metų kalėti Vladimiro kalėjime. Po širdies smūgio jis buvo paleistas kritinės būklės. Jis mirė 1959 m. kovo 30 d. Tačiau tik po daugiau nei trisdešimties metų dienos

šviesą išvydo didžiausio XX amžiaus filosofo ir mistiko magnum opus „Pasaulio rožė“, kurį beveik stebuklingai išgelbėjo jo našlė Ala Aleksandrovna Andrejeva.

Suradau internete žurnalistės Olgos Skibinskajos pokalbį, kuris vyko jau prestrojkos metu, su Daniilo Andrejevo žmona Ala, kuri irgi buvo nuteista 25 metams stalino lagerių. Taigi, Ala ir pasakoja, kaip „Pasaulio rožė“ užaugo Stalino stovyklose.

„Pasaulio rožė“ – tai kūrinys, kurio žanrą iš tiesų sunku apibrėžti. Vizija, istoriosofinis traktatas, filosofijos esė – kiekvienas šioje knygoje apie sudėtingą pasaulinę gėrio ir blogio jėgų hierarchiją visatoje randa kažką unikalaus...Ši knyga pasirodė 1992 m. per „perestrojką“ legaliai Maskvos knygynuose, o iki to laiko ji buvo spausdinama „samizdato“ forma.

Andrejevas buvo tikras mistikas: jis patyrė pirmąjį regėjimą būdamas 15 metų, tačiau tik kalėjime, kur buvo pasmerktas už vieną „maištingą“ romaną, atsivėrė jo dvasinė klausa ir vaizdiniai, pabudo *gilioji atmintis*. Andrejevo žmona atskleidė kai kurias jautrias vyro biografijos detales. Vienas iš Andrejevo kameros draugų, akademikas V. V. Parinas, materialistinių pažiūrų fiziologas ir ateistas, papasakojo, kaip Daniilas Andrejevas dirbo kalėjime: „Atrodė, kad jis ne rašo, o įrašinėja tai, ką iš kažkur girdėjo, kas, regis, per jį tekėjo, ir vos spėjo tai užrašyti.“ Manoma, kad knygos pavadinimas „Pasaulio rožė“ kilo iš Daniilo Andrejevo *visuotinės brolybės idėjos*, kurią jis „matė“ laisvoje savanoriškoje valstybių federacijoje, „Pasaulio rožės“ pavadinimu. Ji buvo grįsta etiniais principais. Pasak Andrejevo, **žmoniją gali suvienyti etika, o ne politinė sistema, ir ne religija**. Manau, kad tai – puiki mintis, verta ypatingo dėmesio. Religijos – tai tarpusavio karus skatinančios ideologijos.

Savo knygoje Daniilas Andrejevas aiškina, kad Visata yra daugiasluoksnė. Mūsų Žemė, tiksliau, sluoksnis, kuriame gyvename, yra kryžkelė, kurioje susitinka pasaulių sistemos iš kitų dimensijų. Vaizdžiai kalbant, Nušvitimo Pasauliai kyla virš mūsų, nusileisdami į Kristaus buveinę. Pasak Andrejevo, Atpildo Pasauliai leidžiasi žemyn, o jų branduolys yra Velnio buveinėje. Iš šios Visatos struktūros kyla visas žmogaus gyvenimas ir metaistorija. Jo atspindys kasdienėje sąmonėje yra tai, ką vadiname istorija. Žvelgdamas iš šios perspektyvos, Daniilas Andrejevas knygoje „Pasaulio rožė“ nagrinėja Rusijos istoriją. **Kiekviena tauta turi savo šviečiantį Vedlį – Demiurgą – vedantį į Šviesą**. Kiekviena tauta taip pat turi savo šviečiančią Kolektyvinę Sielą – moterišką esmę, šviečiančio

kūrybinio principo įkvėpėją ir sergėtoją. Visi Demiurgai yra broliai, o visos Kolektyvinės Sielos – seserys. **Knygoje yra skyrių apie naujausią Rusijos istoriją, įskaitant skyrių apie Staliną kaip galingiausią personifikuoto blogio įsikūnijimą.** Nemaža „Pasaulio rožės“ dalis skirta gamtai, paslėptoms jos varomosioms jėgoms – stichijoms, dvasioms ir taip toliau.

Žurnalistei Ala pasakojo, kad Andrejevui buvo pritaikytas liūdnei pagarsėjęs 58 straipsnis: antisovietinė agitacija, terorizmas ir pasikėsinimo į Staliną rengimas, bet iš tikrųjų Daniilo ir jo žmonos suėmimo priežastis buvo jo romano „Nakties klajūnai“ rankraštis. Daniilas pradėjo rašyti šį romaną 1937 m. Jis rašė naktį, neturėdamas jokios vilties, kad jis bus išleistas. Kūrinys buvo baigtas po karo, 1947 m. pavasarį. Rankraštis buvo skaitomas tarp draugų ir šeimos narių. O tada kažkas juos išdavė...Romano rankraštį po Daniilo nuosprendžio sunaikino „organai“. Lidso universiteto (JK) Rusijos archyve saugomi Daniilo Andrejevo kalėjimo juodraščiai, kuriuos jo žmonai pavyko slapta ten nugabenti, nesitikint, kad jie kada nors bus išleisti tėvynėje. Ištraukos iš šių darbų buvo paskelbtos Daniilo Andrejevo surinktų raštų 3 tome, išleistame 1990-aisiais. „Nakties klajūnų“ veiksmas vyksta Maskvoje XX a. 4-ojo dešimtmečio pabaigoje.

Romano pavadinimas reiškia: mes, rusai, klajojame per naktį, besidriekiančią per Rusiją. Vienas knygos epizodas: suimtas pagrindžio grupės lyderis indologas Glinskis Lubiankoje patalpinamas į kamerą, prigrūstą įvairių žmonių. Toje pačioje kameroje yra stačiatikių kunigas ir mula. Jie, nekalbėdami vienas su kitu, paeiliui meldžiasi už visus kitus. Tyliai. Kai besimeldžiantysis iškviečiamas apklausai, žvilgsniu perduoda savo maldą likusiam...To bedieviško meto stovyklose ir kalėjimuose natūraliai kilo visuotinė konfrontacija su dvasiniu nuosmukiu...19 mėnesių trukęs tyrimas nesutrukdė nuosprendžiui: 25 metai kalėjimo Daniilui ir 25 metai lageriuose jo žmonai.

Andrejevo žmona Ala Aleksandrovna pasakoja, kad kaliniai turėjo palaikymą, ne tik tikėjimą. Jų atrama buvo juos supantys žmonės. „Pasaulio rožės“ ir Daniilo eilėraščių juodraščiai du kartus buvo pamesti per kalėjimo kratas. Ir vis dėlto juos nuo sargybinių paslėpė ir gelbėjo ne tik rusai, bet ir vokiečiai bei japonai. Iš dalies jų dėka Daniilas Leonidovičius, paleistas į laisvę, galėjo užbaigti savo darbą. Po nuosprendžio paskelbimo, tai yra, nuo 1948 iki 1950 metų vyras ir žmona neturėjo jokių žinių apie vienas kitą. Tik tada, kai buvo leista susirašinėti, Ala iš mamos sužinojo, kad Daniilas gyvas, ir nuo 1954 metų galėjome susirašinėti. Vienas laiškas per mėnesį, į kurį kalinys turėjo teisę, anuomet atrodė

kaip prabanga. Ala pasakoja: „Jei kalbame apie tyrimo eigą, galiu pasakyti, kad, be visokių apgaulių ir provokacijų, man tris savaites nebuvo leista miegoti Lefortove, po to, žinoma, buvau pusiau sveiko proto...“ „Kartu su manimi stovykloje buvo nušauta Galina Makovskaja, filosofo Karsavino dukra Irina, Švietimo liaudies komisaro dukra Jelena Bubnova, Trockio dukra, Boriso Pasternako žmona...Bet ne fizinės kančios buvo baisiausios. Baisu buvo prarasti save, savo vidinę laisvę.“

Ala pasakoja, kad Daniilas buvo giliai religingas žmogus. Tačiau po „Pasaulio rožės“ išleidimo kilo konfliktas su bažnyčia. Ala pamena, kaip vienoje radijo laidoje tėvas Artemijus Vladimirovas teigė, kad „Pasaulio rožės“ autorius, mirties patalė atsisakęs savo knygos, prašė ją sunaikinti, kad kūrinys buvo išleistas pažeidžiant jo valią. Tai buvo melas. Daniilas Andrejevas niekada neatsisakė nei savo darbo, nei tapatybės. Nei kalėjime, nei laisvėje. Paskutiniaus jo gyvenimo mėnesiais nuolat buvau šalia. Ir manau, kad Daniilas, kuris iki paskutinės minutės dalijosi su manimi savo planais ir idėjomis, nebūtų nuo manęs slėpęs tokio svarbaus sprendimo. Mes neturėjome vienas nuo kito jokių paslapčių. Ala sako, kad būtina atkreipti dėmesį į tai, kuo šis kūrinys nesiderina su stačiatikių dogma. Daniilas Andrejevas yra poetas, o ne filosofas ir tikrai ne teologas. Tai suteikia jam teisę į unikalią, poetinę pasaulio viziją. Vienas šventikas sakė Alai, kad „Pasaulio Rožėje“ gyva religinė sąmonė iškeliamą virš tikėjimo ribų...Ala sako: „Bažnyčios požiūris į Andrejevą niekada nebuvo vienareikšmis“. Kitaip ir negalėjo būti, kai bažnyčia buvo pajungta represinei struktūrai. *

.....

1.https://web.archive.org/web/20030920113054/https://rg.ru/Anons/arc_2003/0913/7.shtm

2.Kaip supratau jis slapstėsi nuo karo prievolės - Celestina).

3.Prosperty (anglų k.) – klestėjimas, klestėjimas. – Red.

4. (**Kalidasà (Kālidāsa)**, 4 a. pab.–5 a. pr., Indijos poetas, dramaturgas, rašęs sanskritu - mano.)

5.Kalbama apie šachmatų didmeistrį Aliochiną. FIDE buvo įkurta 1924 m. liepos 20

d. Paryžiuje, Prancūzijoje. Tačiau iki Antrojo pasaulinio karo pabaigos jos įtaka buvo nedidelė. Tuo metu pasaulio čempionas Aleksandras Alechinas nenorėjo turėti su ja nieko bendra. Pasaulio čempiono titulą jis laikė savo asmenine nuosavybe. Situacija pasikeitė tik tada, kai 1946 m. jis mirė turėdamas titulą (nė vienas kitas čempionas nemirė turėdamas titulą). Buvo akivaizdu, kad reikia rasti naują čempioną. FIDE įsikišo ir, remiama Rusijos, pasiūlė sprendimą. Stipri Sovietų Sąjungos šachmatų federacija prie FIDE prisijungė tik 1946 m. Ji turėjo didelę įtaką, išteklių ir daug jaunų stiprių žaidėjų.)

6. Isako Sirino praktikos nors ir buvo asketiškos, bet pritaikomos visiems tikintiems Kristumi žmonėms, jų charakteris buvo gnostiškas.

https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D1%81%D0%B0%D0%B0%D0%BA_%D0%A1%D0%B8%D1%80%D0%B8%D0%BD

7., „Drukkarg“ (<https://arimoya.ru/Glossary/Drukkarg.html>) Daugiau paaiškinama čia:
<https://rozmira.org/t/785/>

8. ivg – tokio stiliaus neradau. Jis siejamas su ateiviais, ne žmonėmis.

9. Daniilo citata: „Tačiau vargas tiems, kurie leido technologijoms valdyti savo sielas“ primena Jėzaus Kristaus žodžius iš Tomo evangelijos:

3 JĖZUS TARĖ:

Jei vadovai jums sakys, kad štai karalystė yra danguje,
Tuo metu dangaus paukščiai pralenks jus;
jeigu sakys jums, kad jina yra mariose,
tuo metu žuvys pralenks jus.
Tačiau karalystė yra jumyse ir šalia jūsų.
Kai pažinsite save, tuomet ir jūs būsite pažinti ir
sužinosite, jog esate gyvojo Tėvo sūnus.
O jei nepažinsite savęs,
tuo metu jūs esate varge ir jūs patys esate vargas.

10. *ex cathedra* - nusako ypatingą popiežiaus mokymo aktą, kuris yra laikomas neklaidingu tikėjimo ir moralės klausimais.